

Prof. zw. dr hab. Elżbieta Skrzypek
Katedra Zarządzania Jakością i Wiedzą
Wydział Ekonomiczny
UMCS Lublin

Recenzja pracy dr Magdaleny Kowalewskiej nt. „Znaczenie kapitału intelektualnego w rozwoju gospodarczym regionów”, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego. Wydział Nauk Ekonomicznych, Warszawa 2018, promotor dr hab. Joanna Paliszkievicz, prof. nadzw. SGGW

Uzasadnienie podjęcia tematu pracy

Praca została poświęcona bardzo ważnemu problemowi jakim jest rola kapitału intelektualnego w rozwoju gospodarczym regionu. Składa się z ośmiu rozdziałów, które stanowią logiczną całość. Praca liczy 266 stron, posiada dwie warstwy teoretyczną i empiryczną, które się wzajemnie uzupełniają. W warunkach GOW rośnie rola zasobów niematerialnych, w tym kapitału intelektualnego. Rozprawa wpisuje się w dyskusję na temat obecnego rozwoju regionów z uwzględnieniem koncepcji kapitału intelektualnego. W doktrynie nauk ekonomicznych podkreśla się większe znaczenie informacji i wiedzy dla rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego. Rozwiązania dotyczące kapitału intelektualnego dotyczą skali mikro i makroekonomicznej. Po raz pierwszy podjęto próbę oceny kapitału intelektualnego wszystkich powiatów w Polsce w oparciu o dane GUS i wyniki badań ankietowych.

Cele pracy

Celem pracy było określenie znaczenia kapitału intelektualnego w rozwoju gospodarczym regionów w Polsce. Sformułowano osiem celów szczegółowych:

- określenie istoty kapitału intelektualnego w wymiarze makroekonomicznym i przestrzennego zróżnicowania jego poziomu w Polsce,
- opracowanie wskaźników pomiaru kapitału intelektualnego i jego składników,
- rozpoznanie stanu kapitału intelektualnego i jego składników w Polsce,

- ustalenie rankingu powiatów według syntetycznego miernika kapitału intelektualnego,

- wskazanie zależności między poziomem kapitału intelektualnego a poziomem gospodarczego rozwoju regionów

- zidentyfikowanie barier gospodarczego rozwoju regionów

- poznanie opinii przedstawicieli władz powiatu dotyczących komponentów kapitału intelektualnego i wskazanie działań mających na celu ich poprawę

- porównanie ocen kapitału intelektualnego dokonanych przez przedstawicieli władz powiatów z wynikami uzyskanymi na podstawie danych statystyki publicznej

Cele metodyczne i praktyczne pracy

Celem metodycznym pracy jest opracowanie konceptualnego modelu kapitału intelektualnego regionu oraz zaprojektowanie metody pomiaru kapitału intelektualnego powiatu i jego czterech składników z wykorzystaniem danych uzyskanych z ankiet i pochodzących z GUS.

Cel praktyczny to sformułowanie wniosków, które mogą zostać wykorzystane przez przedstawicieli władz samorządowych i państwowych do modyfikacji strategii rozwoju regionów. Mogą stanowić też element oceny rozwoju regionalnego i lokalnego.

W pracy sformułowano trzy hipotezy badawcze:

1. Im wyższy poziom kapitału intelektualnego tym wyższy poziom rozwoju gospodarczego powiatu.
2. Kapitał ludzki jest kluczowym składnikiem kapitału intelektualnego determinującym jego wartość w regionie.
3. W powiatach grodzkich kapitał intelektualny osiąga wyższe wartości niż w powiatach ziemskich.

Metody badawcze; określono schemat postępowania badawczego, przedstawiono metody i narzędzia badawcze, nie wnoszę uwag do części metodycznej pracy. Wykorzystano metody sondażu diagnostycznego z techniką ankiety wg standaryzowanego kwestionariusza. Kwestionariusz ankiety obejmował pytania

otwarte i zamknięte. Ankietę skierowano do 314 starostw powiatów i 66 prezydentów miast na prawach powiatu, łącznie do 380 osób, W formie elektronicznej wysłani i otrzymano 15 ankiet. Badania ponowiono. W badaniu ostatecznie wzięło udział 168 osób spośród 380. Ankiety spłynęły od 16 przedstawicieli miast na prawach powiatu i 152 przedstawicieli powiatów ziemskich. Kwestionariusz składał się z 4 części. Oceniono rzetelność pomiaru za pomocą współczynnika alfa Cronbacha i analizy korelacji. Wykorzystano do badania także dane GUS z 2016 roku.

Wykorzystano 29 zmiennych opisujących kapitał intelektualny i cztery jego składowe oraz cztery zmienne charakteryzujące rozwój gospodarczy powiatów. Oszacowano syntetyczne wskaźniki kapitału intelektualnego. Wykorzystano metodę wzorca rozwoju. Stworzono listę cech diagnostycznych i dokonano ich normalizacji. Obliczono syntetyczne wskaźniki kapitału intelektualnego i jego składowych. Wskaźniki te są unormowane w przedziale 0-1. Uzyskano ranking wszystkich powiatów w Polsce pod względem kapitału intelektualnego. Do analiz wykorzystano pakiet Stactistia. Wykorzystano analizę rzetelności i pozycji dla skal. Przy prezentacji wyników zastosowano metodę opisową, tabelaryczną, graficzną, sporządzono mapy dla graficznego zaprezentowania wyników badań.

Ocena merytoryczna pracy

Rozdział I zawiera uzasadnienie wyboru tematu, cele, hipotezy, metody badawcze, w tym metody wyboru obiektów badawczych, etapy procesu badawczego, przedstawiono dwa rodzaje badań, pierwsze badanie ankietowe, drugie prowadzone w oparciu o dane GUS. Przedstawiono także metody analizy statystycznej oraz sposoby prezentacji wyników badań.

Rozdział II zawiera przedstawienie kapitału intelektualnego w ujęciu mikroekonomicznym. Autorka przedstawia pojęcia, genezę i modele kapitału intelektualnego. Podejmuje ważny problem, jakim jest raportowanie i wycena kapitału intelektualnego. Przedstawia także przegląd kierunków badań nad kapitałem intelektualnym. Przegląd definicji kapitału intelektualnego, jego składników i modeli został sporządzony poprawnie i rzetelnie. Dokonano charakterystyki składników kapitału intelektualnego regionu, omówiono kapitał ,ludzki, społeczny,

strukturalny i relacji. Dokonano charakterystyki modeli kapitału intelektualnego zaproponowanych przez teoretyków oraz pokazano wskaźniki, które wykorzystywane są w poszczególnych modelach.

Rozdział III ujmuje kapitał intelektualny z zakresie makroekonomicznym. Autorka pokazuje istotę kapitału intelektualnego w tym ujęciu, przedstawia model kapitału intelektualnego oraz dokonuje charakterystyki składników kapitału intelektualnego w regionie. Tu analizuje kapitał ludzki, społeczny, strukturalny i relacji. Przedstawia także operacjonalizację badań nad kapitałem intelektualnym. Pokazuje wyniki badań empirycznych nad kapitałem intelektualnym. Omawia wkład wybranych teorii ekonomicznych i koncepcje kapitału intelektualnego. Przedstawiono też propozycję organizacji międzynarodowych w tym obszarze. Omówiono wyniki badań nad kapitałem intelektualnym.

Kolejno w rozdziale IV podejmuje problematykę związaną z rozwojem regionalnym w ujęciu teoretycznym i praktycznym. Analizuje miejsce regionu w badaniach ekonomicznych, omawia istotę i czynniki rozwoju regionalnego. Odnosi się do rozwoju regionu i lokalnego - omawia wzajemne relacje między nimi. Przybliża wybrane koncepcje rozwoju regionalnego i lokalnego. Wskazuje na możliwości pomiaru rozwoju społeczno- gospodarczego regionu. Omawia mechanizmy oddziaływania kapitału intelektualnego na rozwój gospodarczy regionu. Pokazano jak przedstawiany jest region w badaniach ekonomicznych- wybrane definicje, procedura delimitacji regionów, piramida regionów ekonomicznych. Wskazano istotę, czynniki rozwoju regionalnego, wymiary rozwoju lokalnego i regionalnego. Odniesiono się do czynników i barier rozwoju regionalnego i przedsiębiorczości.

Doktorantka omawia wybrane koncepcje rozwoju regionalnego i lokalnego. Dokonuje prezentacji kierunków rozwoju gospodarczego powiatów.

Omawia zagadnienia związane z pomiarem rozwoju społeczno- gospodarczego regionu, przedstawia między innymi zestaw mierników wykorzystywanych w metodzie genewskiej (wyżywienie, warunki mieszkaniowe, ochrona zdrowia, wykształcenie, rekreacja, zabezpieczenie społeczne, zagospodarowanie materialne). Przedstawia i omawia mechanizmy oddziaływania kapitału intelektualnego na rozwój gospodarki i regionu.

Następnie w rozdziale V dokonuje charakterystyki obiektów badań. Odnosi się do miejsca powiatu w podziale administracyjnym Polski, omawia zróżnicowanie

geograficzne regionów, przedstawia najważniejsze cechy społeczne i ekonomiczne powiatów, dokonuje analizy respondentów pod względem demograficznym. Prezentuje charakterystyczne cechy powiatów uczestniczących w badaniu (s. 139-152). Pokazuje miejsce powiatu w podziale administracyjnym Polski, zróżnicowanie regionów, cechy powiatów, urbanizację powiatów, produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca, cechy demograficzne.

Rozdział VI poświęcony został analizie i ocenie terytorialnego zróżnicowania składników kapitału społecznego.. Autorka przedstawia propozycję kwantyfikacji kapitału intelektualnego powiatu- przedstawia model oraz koncepcję pomiaru. Przeprowadza charakterystykę kapitału ludzkiego, wskazuje na najważniejsze problemy związane z kształtowaniem się kapitału społecznego, kolejno omawia stan kapitału relacji. W końcowej części rozdziału dokonuje oceny kapitału intelektualnego. Przedstawia model i koncepcję pomiaru kapitału intelektualnego. Przedstawia zmienne diagnostyczne zastosowane do obliczania składników kapitału intelektualnego (destymulanty i stymulanty). Charakteryzuje kapitał ludzki, społeczny, strukturalny (prezentuje wyniki na mapach), co znacznie ułatwia percepcję prezentowanych treści.

Kolejno w rozdziale VII ma miejsce prezentacja kapitału intelektualnego jako czynnika rozwoju gospodarczego powiatów. Autorka analizuje strukturę kapitału intelektualnego w Polsce. Wskazuje na zakres i przyczyny zróżnicowania kapitału intelektualnego w powiatach ziemskich i grodzkich. Przedstawia przesłanki przestrzennego zróżnicowania gospodarczego rozwoju badanych powiatów. Przedstawia najważniejsze zależności pomiędzy kapitałem intelektualnym powiatów a ich rozwojem gospodarczym. Pokazuje terytorialne zróżnicowanie kapitału ludzkiego według wskaźnika syntetycznego, społecznego, relacji, strukturalnego i intelektualnego (rys. 77. S. 192). Pokazuje korelacje w oparciu o dane GUS pomiędzy ocenami składowymi kapitału intelektualnego i między ocenami kapitału intelektualnego a jego składowymi w powiatach w Polsce (tab. 27, s. 193).

Tab. 28 s. 197 zawiera porównanie ocen kapitału intelektualnego i jego składowych między powiatami ziemskimi i grodzkimi.

Przedstawiono wyniki badań dotyczące stopy bezrobocia (dane GUS): produkcji sprzedanej przemysłu, nakłady inwestycyjne itp. Kolejno w oparciu o dane GUS

pokazano zależności między kapitałem intelektualnym powiatów a ich rozwojem gospodarczym.

Rozdział VIII to rozdział empiryczny, zawiera wyniki badań dotyczące wykorzystania kapitału intelektualnego na rzecz rozwoju gospodarczego powiatów. Badaniem objęto przedstawicieli powiatów. Badaniu, analizie i ocenie poddano kapitał intelektualny powiatów. Dokonano porównania ocen kapitału intelektualnego oraz jego najważniejszych składników, które uzyskano jako efekt badań ankietowych i danych GUS. Wskazano kierunki rozwoju gospodarczego powiatów. Omówiono czynniki wpływające na rozwój regionu w opinii respondentów. Omówiono bariery rozwoju powiatów (13 barier) oraz przedstawiono plany rozwojowe.

Prace kończą podsumowanie i wnioski oraz wskazanie dalszych kierunków badań.

Cele postawione przed pracą zostały zrealizowane, hipotezy zweryfikowano.

Problemy wymagające ustosunkowania się Doktorantki formułuję w postaci pytań:

1. Jakie czynniki stymulują rozwój przedsiębiorczości w regionie
2. Jakie koncepcje teoretyczne rozpatrują problemy związane z korzyściami aglomeracji i korzyściami skali
3. Jak duże zróżnicowanie w ocenach kapitału intelektualnego miało miejsce w odniesieniu do powiatów ziemskich i grodzkich
4. Jakie cechy charakterystyczne regionu uczącego się wpływają na jego rozwój

Ocena ogólna pracy doktorskiej

1. Praca spełnia ustawowe wymagania stawiane pracom doktorskim, jest poprawna pod względem formalnym i merytorycznym, posiada oryginalny i nowatorski charakter, wyrażający się w sposobie rozwiązania postawionego problemu badawczego.
2. Cele pracy, hipotezy, pytania badawcze zostały przedstawione w sposób jasny i poprawny. Hipotezy pracy zostały zweryfikowane. Osiągnięcie celów pracy umożliwił poznawczy, metodyczny i praktyczny charakter podjętej rozprawy.
3. Przyjęte i wykorzystane metody badawcze są poprawne i umożliwiły osiągnięcie

celów postawionych przed pracą.

4. Podstawy teoretyczne są prawidłowe, Doktorantka wykorzystała 238 pozycji bibliografii, z czego 107 prac to prace anglojęzyczne. Literatura jest aktualna i wystarczająca dla realizacji celów postawionych przed pracą. Percepcję treści pracy ułatwia 108 rys. i 37 tabel.

4. Praca rozszerza dorobek w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia i dowodzi posiadania przez Doktorantkę rozwiniętego warsztatu badawczego oraz wystarczającej wiedzy do prowadzenia dalszych badań naukowych w obszarze ekonomii.

7. Wniosek końcowy

Biorąc pod uwagę merytoryczną ocenę pracy doktorskiej stwierdzam, że spełnia ona wymagania stawiane pracom doktorskim, zawarte w Ustawie o tytule i stopniach naukowych i wnoszę do Rady Wydziału Nauk Ekonomicznych SGGW o dopuszczenie do publicznej obrony rozprawy mgr Magdaleny Kowalewskiej „Znaczenie kapitału intelektualnego w rozwoju gospodarczym regionów”.

Przedstawiona do recenzji praca daje podstawę do ubiegania się o stopień doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia.

Biorąc pod uwagę stronę merytoryczną i formalną pracy, nowatorski obszar badań oraz wkład problematyki kapitału intelektualnego do nauk ekonomicznych wnoszę o wyróżnienie niniejszej pracy stosowną nagrodą.

Lublin, 10 luty 2019 roku.

